

Ski kommune

Handlingsplan for forebygging av radikalisering

Innhold

Om radikaliserings.....	3
Definisjon av radikaliserings.....	3
Forebygging av radikaliserings.....	4
«Føre var»-prinsippet.....	4
Systemnivå	4
Hindre utenforskap og marginaliserings.....	4
De almensosiale arenaene	5
Håndtering av bekymring	5
Veien ut av radikaliserings.....	5
Situasjonen i Ski kommune.....	7
En juridisk vurdering om utveksling av informasjon	7
Behov for opplæring av ansatte	7
Mulige tiltak i Ski kommune	7
Kilder:.....	8

Om radikalisering

Denne planen tar utgangspunkt i regjeringens handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme av 2014¹, og planer fra noen andre norske kommuner².

Radikalisering er et komplekst fenomen, som man vet foreløpig lite sikkert om. Flere forskere har i det siste koblet radikalisering til relasjonsbasert manipulering utgått av rekrutteringsagenter³ overfor emosjonelt ustabile unge personer, en form for hjernevask hos disponerte individer⁴. Ingen har hittil funnet den «riktige metoden» til å behandle radikalisering⁵. Parallelt med dette øker problemet i omfang⁶, særlig når det gjelder islamsk radikalisering. Det er derfor viktig å satse på forebyggende tilnærming for å unngå rekruttering. Forebygging innebærer en samordnet intervensjon fra alle parter som kan bidra i en situasjon: «Prevention is ... the product of all the efforts made by ... society as a whole»⁷.

Definisjon av radikalisering

Radikalisering defineres som å ta avstand fra samfunnets demokratiske prinsipper og samtidig rettferdiggjøre bruk av trusler og vold for å nå sine mål. En mulig utgang av radikalisering kan være deltagelse i voldelig ekstremisme. Radikalisering handler ofte om sosial tilhørighet og sterke følelser, ikke først og fremst om ideologi, politikk eller religion.

Radikalisering kjennetegnes av:

- et ensidig verdensbilde
- en oppfatning av å eie den objektive sannheten
- en oppfatning av at hensikten helliger midlene
- en prosess hvor fienden ikke lenger oppfattes som menneskelig (rotter, urene)
- en aksept for bruk av vold for å nå sine mål – situasjonen oppleves som så akutt og alvorlig at drastiske handlinger rettferdiggjøres som nødvendige

Radikalisering preges av:

- Intoleranse for andres synspunkter
- Fiendebilder – vi og dem
- Konspirasjonsteorier
- Hatretorikk
- Sympati for absolutte løsninger, som avskaffelse av demokrati

Personer i faresonen skifter gjerne utseende og klesdrakt, benytter symboler. De er aktive på sosiale medier og oppsøker radikaliserende miljøer, endrer omgangskrets og omgås personer fra et bestemt miljø.

Faktorer som gjør det lettere å bli radikalisert kan være av personlig, familiære eller sosial art. F.eks. marginalisering og diskriminering, skoleproblemer, psykisk helse, traumer, behov for felleskap og anerkjennelse, spenning, identitet under angrep, tradisjonelt familieliv, problemer i familien, lavt sosial status, manglende tilhørighet, arbeidsledighet, kriminalitet,

---

¹ https://www.regjeringen.no/contentassets/c74e3bb8914f41abaad0ac713ac24983/handlingsplan-mot-radikalisering-og-voldelig-ekstremisme_2014.pdf

² Se kilder på slutten av dokumentet

³ http://www.lefigaro.fr/actualite-france/2016/02/29/01016-20160229ARTFIG00189-une-adolescente-preparait-un-depart-en-syrie-pendant-un-stage-de-deradicalisation.php?redirect_premium

⁴ <http://www.psykologforeningen.no/publikum/psykologi-og-psykologhjelp/hva-er-radikalisering>

⁵ <http://www.lefigaro.fr/actualite-france/2016/09/13/01016-20160913ARTFIG00294-deradicalisation-personne-n-a-trouve-la-bonne-methode.php>

⁶ <http://www.lefigaro.fr/actualite-france/2016/09/13/01016-20160913ARTFIG00296-deradicalisation-la-difficile-montee-en-puissance-du-plan-gouvernemental.php>

⁷ <https://info-radical.org/en/prevention-en/preventing-radicalization/>

ensomhet, mobbing, å føle seg annerledes, manglende erkjennelse, rus, asosial oppførsel, sårbarhet, krenkelser, m.fl.

Radikalisering tar form ved overgang fra tanker til handling. Det skjer som regel med små skritt som kan gjøre utviklingen vanskelig å oppspore t.o.m. for familien og de nærmeste. En viktig side av radikalisering er utvikling av en felles identitet hos personer som er på leting og ikke helt har funnet seg selv. Denne identiteten og fellesskap/ nettverk med likesinnede gir en form for status som den enkelte ikke har opplevd før. Dette fellesskapet fungerer også som en felle som låser radikaliseringskandidaten og som han er klar til å ofre mye for, eller er presset til å opprettholde. For både politisk og religiøst ytterliggående kan identiteten være knyttet til antivistlige holdninger og en generell forakt for demokratiske verdier.

Forebygging av radikalisering

«Føre var»-prinsippet

Prinsippet om å tilstrebe en tidlig intervensjon gjelder også rundt radikalisering. Det er mye mer utfordrende og ressurskrevende å iverksette tiltak når ekstreme holdninger og verdier har fått dypt feste i enkeltpersonen, og en eventuell avradikalisering innebærer å bryte med egen sosiale tilhørighet, identitet og internaliserte normer.

Kjernen i forebygging av radikalisering og utvikling av ekstremisme handler om at instanser i alle områder av samfunnet må arbeide sammen for å motvirke utstøtelsesmekanismer i hverdagslivet til barn og unge som kan føre til «utenforskap». Vi må bidra til at unge utvikler et selvbylde og en identitet knyttet til å være en del av fellesskapet og føler seg inkludert. Det finnes ingen fasit i forebyggende arbeid. Motivasjonen til den enkelte er sammensatt og bekymringstegn hopper seg opp.

Systemnivå

Fokus på forebygging er både generelt og spesifikt på personer i risikosonen. Det finnes allerede planer og etablerte samarbeidsrutiner for kriminalitetsforebyggende arbeid i kommunen. Arbeidet med forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme skal bygge videre på etablerte samarbeidsstrukturene. SLT-arbeidet samordner det strategiske rus- og kriminalitetsforebyggende arbeidet. Politirådet består av ordfører, rådmann og politimester; SLT-koordinatoren er sekretær for rådet. Videre er det i SLT organiseringen etablert en koordineringsgruppe bestående av sentralt plassert ledere som har ansvaret for den praktiske koordineringen av innsatsen mot barn og unge i risikosonen. Gruppen skal være oppdatert på hva som skjer på de ulike tjenesteområdene slik at informasjon og erfaringer kan utveksles. Det utførende nivået består av førstelinjetjenesten.

Hindre utenforskap og marginalisering

Erfaringer fra både internasjonalt og nasjonalt arbeid viser at en av risikofaktorene for å trekkes til radikale miljøer som aksepterer voldelige uttrykk, er «utenforskap» og marginalisering. En marginaliseringsprosess drives fremover av kompliserte mekanismer som involverer maktbalansen mellom rammebetingelser ved ulike arenaer i samfunnet, og det enkelte barn/unge. Individuell sårbarhet, samfunnsskapt hindringer og påkjenninger øker individets opplevelse av avmakt og manglende mulighet til å påvirke eget liv. Marginalisering innebærer at noen ekskluderes, eventuelt faller helt utenfor gruppen, og dermed faller utenfor vanlig deltakelse på arenaer som de er forventet å delta på. Å motvirke marginalisering er dypest sett forankret i prinsippet om likeverdighet. Likeverdighet innebærer at alle deltar i fellesskapet ut fra sine egne forutsetninger og på egne premisser. For å få til dette må det være en viss toleranse for ulikheter på de arenaene som barn og unge befinner seg på, herunder også en romslighet for hva som anses for å være positive egenskaper, karaktertrekk eller ressurser som åpner for å virke positivt inn på fellesskapet. Fattigdom er en mulig risikofaktor for utenforskap.

Kommunens bekjempelse av ulikheter og fattigdom skal skje i samarbeid mellom NAV, Frisklivssentralen, fritidsklubber og fritidsaktiviteter og alle som arbeider med barn og familien i kommunen.

De almen sosiale arenaene

Tidlig forebygging i barnehage og skole innebærer å sende tydelige signaler på at ulikhet både er akseptert og velkomment, og at den enkelte barnehageansatt eller lærer klarer å bygge videre på de iboende ressursene som hvert barn/ungdom innehar. Motsatt av marginaliserings-prosesser er empowermentsprosesser som fremmer mestring, deltakelse og integrering. Individuell motstand eller styrke vil her avhenge av at prosessene mellom barnet og omgivelsene øker individets mestring eller kontroll av eget liv. Den individuelle styrken kan økes gjennom aktiviteter og skole som gir bedre selvfølelse og selvtillit, samt tilegnelse av økte kunnskaper og ferdigheter. Det å gi barn og unge gode mestringsopplevelser i barnehage og skole blir dermed sentralt i et forebyggingsperspektiv. Andre beskyttelsesfaktorer mot marginalisering og utenforskap er å gjøre det godt på skolen, ha venner, delta i aktiviteter (organiserte eller uorganiserte) og ha et støttende nettverk rundt seg. Barnehage og skole må handle og melde bekymring når barn og unge mangler flere av faktorene som er nevnt over. Tidlig innsats og forebygging handler også om å ta tak i og handle dersom barn i barnehagen eller skole fremmer ytringer som helt åpenbart faller inn under det som defineres som hatkriminalitet eller voldelig ekstremisme. I slike tilfeller må kommunalt ansatte være rustet til å håndtere og følge opp ytringer og situasjoner. Erfaringer nasjonalt viser at flere av individene som har reist til konfliktområder, eller har blitt del av et ekstremt miljø, er personer som er barn av innvandrere, født og oppvokst i Norge. Å skape en positiv identitet og tilhørighet for barn og unge som vokser opp i et flerkulturelt miljø kan bidra til å styrke det forebyggende arbeidet i et «tidlig innsats» perspektiv.

Håndtering av bekymring

Når en voksen ansvarlig person har registrert en bekymring rundt utvikling av en gitt ungdom bør denne ansatte drøfte sin bekymring med nærmeste leder eller andre kolleger og vurdere behov for å ta en nærmere samtale med den bekymringen gjelder. Dialog skal etableres. Dersom bekymringen vedvarer skal saken drøftes med politiet eller barnevernet, og bekymringsmelding skal vurderes. Man skal, om behovet er til stede, lage en helhetlig samarbeidsplan som foresatte blir en del av.

I noen tilfeller er det fordelaktig å bruke en mentor til å bidra til individuell oppfølging av personer som er sårbare overfor radikaliserings og voldelig ekstremisme. En mentor er en ressursperson som kan veilede, være samtalepartner og bistå personen som både ønsker og har behov for støtte for å endre tankemønster, fiendebilde og/eller livsløp. Alvorlige bekymringer meldes til politi og/eller PST.

Veien ut av radikaliserings

Radikaliseringsens natur gjør at det er krevende å få ungdommer ut av den. Det finnes likevel muligheter til det, som arbeidet med det ekstreme høyremiljøet på Nordstrand for noen år siden har vist. Det er likevel lettere å arbeide med et helt miljø enn enkeltstående individer som kan være vanskeligere å identifisere.

Å bryte ut av en radikaliseringsprosess eller forlate en gruppe kan oppleves i seg selv som en krise. Råd, støtte, omsorg og oppfølging kan være nødvendig på flere områder. RVTS anbefaler bruk av stadiemodellen (endringsstrategi) eller GOAL-modellen. Vi går ikke her nærmere inn på disse faglige modellene, men kan nevne at de er basert på en endringsstrategi, og bearbeidelse av følelser, holdninger og sosialt mønster.

Det kan benyttes en rekke metoder, tiltak og tjenester innenfor ulike sektorer og på tvers av forvaltningssystemer i arbeidet med å forebygge kriminalitet og radikaliseringsprosess. Her nevnes noen av tiltakene som kan settes i gang for å snu en negativ utvikling:

- **Tverrfaglige grupper (SLT-grupper og kjernegrupper)**

En tverrfaglig sammensatt gruppe med skole, fritidsklubb, helsesøster, barnevern og politi. Her kan bekymringer for kriminalitet og bekymring for radikaliseringsprosess meldes inn og tiltak settes i gang.

- **Bekymringssamtale**

"Bekymringssamtalen" er et dialogbasert verktøy som politiet primært bruker overfor unge og deres foresatte – men kan også brukes ovenfor voksne. Det er et verktøy som brukes for å avdekke uønsket adferd som kan føre til utvikling av en kriminell løpebane. Bekymringssamtalen blir også, i en videreutviklet utgave, benyttet i arbeidet med å forebygge voldelig ekstremisme.

- **Megling og forsoning**

Konflikter og overgrep kan følges opp gjennom megling i skolen, konfliktråd og/eller stormøte (ungdomsstraff) i et forsøk på å oppnå forsoning mellom partene. Parter i en radikaliseringsprosess kan være foresatte/ skole eller parter i en hatkriminalitetssak.

- **Exit, mentor og avradikaliseringsprogrammer**

Politidirektoratet arbeider med å utvikle exit-strategier i henhold til den nasjonale handlingsplanen for radikaliseringsprosess og voldelig ekstremisme til bruk i alle kommuner.

- **Dialog som metode**

Dialog er en sentral metode for å forebygge radikaliseringsprosess. Dialog på tvers av tro og livssyn og mellom det offentlige og frivillige organisasjoner er et viktig verktøy i et forebyggende perspektiv.

- **Ansvarsgruppe/individuell plan**

For personer med sammensatte behov fra ulike kommunale tjenester kan en ansvarsgruppe etableres. Her kan individuell plan være et mulig verktøy.

- **Fylkeskommunal oppfølgingstjeneste og NAV**

Ungdommer som har droppet ut av videregående skole eller er i ferd med dette har rettigheter hos den fylkeskommunale oppfølgingstjenesten (OT) og hos NAV.

- **Kommunaloppfølging**

Kommunens oppfølgingstjenester kan følge opp ungdommer og voksne med rus, psykisk og sosiale utfordringer og kan gi tett oppfølging til den enkelte over tid.

- **Ulike aktivitets- og støttegrupper**

Det finnes ulike aktivitets- og støttegrupper for utsatte barn og unge både i regi av skoler, fritidsklubber, helse og sosial og frivillige aktører.

- **ICDP-program**

Et veiledningsprogram for foresatte som har som mål å støtte foresatte i forelderrollen og fremme kommunikasjon og samspill. Det foregår primært på deltagerens morsmål og er ledet av en norsk og en minoritetsveileder. Hjelper'n er i kontakt med Ski NAV for å kunne tilby denne tjenesten.

Situasjonen i Ski kommune

Ski kommune har hittil ikke hatt prosedyrer rettet mot radikaliseringsprosesser. Follo politidistrikt har en politikontakt som jobber med radikaliseringsprosesser og voldelig ekstremisme. Han jobber med barn opp til 18 år. Etter 18 år er det PST som følger sakene opp. Politiet rapporterer om at Ski kommune pr. dags dato verken har enkeltindivider eller grupper som, så langt de vet, er i en radikaliseringsprosess.

En juridisk vurdering om utveksling av informasjon

Samarbeid mellom instanser med forankring i forskjellige lovverk reiser nødvendigvis spørsmål om utveksling av informasjon som kan være taushetsbelagt. Bestemmelsene om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt i lover som forvaltningsloven, barnevernloven og helsepersonelloven er preget av skjønn og må leses i sammenheng. For en nærmere redegjørelse om og bruk av disse begrepene henvises til bl.a. rundskriv Q-24, mars 2005: Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten⁸.

Behov for opplæring av ansatte

P.t finnes ikke radikaliserings saker under oppseiling i Ski. Kunnskap er fersk vare, og må brukes for å holdes operativt. Det er tids- og ressurskrevende, og lite nyttig å lære opp mange personer som muligens vil møte et tilfelle i året. Vi foreslår derfor å konsentrere opplæringen til den tverrfaglige koordineringsgruppens medlemmer. Disse vil videre ha ansvar for å formidle informasjon til de aktuelle arenaene, gi nødvendig støtte og dele kunnskap om radikaliseringsprosesser i aktuelle saker.

Mulige tiltak i Ski kommune

Ungdommer er til stede på forskjellige arenaer. Dette kan være skole, deltidsjobber, helsetjenesten, idrettsarenaer og diverse andre fritidsarenaer. For å fange opp ungdom som er i en radikaliseringsprosess kreves gjentakende tilgang på ungdommen. Dette krever i mange tilfeller tett samarbeid mellom flere instanser, slik at situasjonsbildet blir klart mulig. Ungdom som vekker bekymring for radikaliseringsprosesser på en eller flere av arenaene de beveger seg på bør fanges opp tidligst mulig.

Familiens hus har allerede flere tiltak som kan komme til nytte dersom man observerer eller får beskjed om radikaliseringsprosesser av en ungdom:

- Skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom er naturlige arenaer hvor ungdom kan henvende seg uten å bestille time eller involvere foresatte. Tilknytning til skolen gjør at skolehelsetjenesten har en helt spesiell mulighet til å være tilstede og drive forebyggende arbeid på barn og unges egen arena. Dette gir også en unik mulighet til å fange opp ungdom i risikozonen i en tidlig fase
- Helsestasjoner har en rolle å spille ved å hjelpe foresatte til å forholde seg til sine barn på en positiv og konstruktiv måte, og lære dem oppdragelsesmetoder og reaksjonsformer som fremmer integrering (f.eks. ICDP)
- Oppsøkende tjeneste for unge har sitt virke i skolegården, er lett tilgjengelig for elever og kan observere både den enkelte og grupper, og se tegn på en skjev utvikling
- TIBIR-programmet kan tilbys til foresatte som har barn (opptil 13 år) som viser atferdsproblemer

---

⁸ https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/rus/2005/0002/ddd/pdfv/243383-q-24_rundskriv_taushetsplikt.pdf, utgitt av det kongelige barne- og familiedepartementet

- SLT-koordinator arbeider på et overordnet plan for å tilrettelegge oppvekstforholdene i kommunen. I 2016 vil SLT-koordinator arbeide for å opprette en tverrfaglig sammensatt gruppe med skole, fritidsklubb, helsesøster, barnevern og politi, som kan innkalles når det oppstår bekymringer for kriminalitet og/eller radikaliserte tendenser meldes inn
- Barnevernet er instansen det er nødvendig å melde frem til når radikalisering av en ungdom er stadfestet

Skolen og lærerne er selvskrevne kontaktpersoner som kan være i stand til å se endringer og utvikling mot radikalisering blant elevene.

Barnehagene har kontakt med de fleste småbarnsfamiliene og kan tidlig registrere situasjoner preget av relasjonelle vansker, med fare for på sikt å utvikle seg i retning radikalisering.

Fritidsklubber kan i noen tilfeller observere og rapportere episoder av radikalisering.

Avdeling Forebyggende har god kontakt med forebyggende avdeling i Follo politi, og vil få opplysninger fra dem dersom en ungdom er på vei til å bli radikalisert. Sammen med politiet kan det utarbeides en Individuell handlingsplan til hjelp ut av radikalisering, med elementer av dialog, bekymringssamtale og megling.

NAV sitter med kompetanse på rus og har tilgang til tiltak som kan benyttes i noen tilfeller.

Frivillige organisasjoner er alltid en ressurs. Dersom det oppstår et tilfelle av religiøs radikalisering, kan det være nyttig å trekke inn religiøse ledere som støtter opp under et mer balansert syn på religionen. I tilfelle politisk radikalisering, kan ungdomspolitikere brukes.

Kilder:

www.utveier.no

www.radikalisering.no

https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/rogaland/Vedlegg_2990.pdf

https://www.bergen.kommune.no/bk/multimedia/archive/00238/Handlingsplan_for_f_238860a.pdf

<https://www.baerum.kommune.no/globalassets/om-baerum-kommune/organisasjon/styrende-dokumenter/lokal-handlingsplan-mot-ekstremisme.pdf>

<http://www.time.kommune.no/Handlers/fh.ashx?MId1=14623&FillId=6453>

<https://info-radical.org/fr/cprmvl/>